

LUC DEDEENE &
GUY DE KINDER
fotografie: François De Heel

GROENTE & FRUIT ENCYCLOPEDIA

UITGEBREIDE TEELTHANDLEIDING VAN ALLE BEKENDE
EN BIJZONDERE GROENTE- EN FRUITSOORTEN

KOSM • S

Luc Dedeene / Guy De Kinder

GROENTE & FRUIT ENCYCLOPEDIA

Fotografie: François De Heel

KOSM • S

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

INHOUD

Woord vooraf	7	UITPLANTEN	77	Broccoli	177
		Tijdstip en techniek	77	Koolrabi	179
Groenten algemeen	8	Groenten teeltbeschrijvingen		Koolraap	181
KLIMAAT EN BODEM	9	BLADGROENTEN	81	Keukenraap (meiraap, knolletjes)	182
Klimaat in de groentetuin	9	Slasoorten	81	Radijs, rammenas, rettich en daikon	182
Grondsoorten en hun eigenschappen	12	Andijvie	85	Slangenradijs	183
INDELING VAN DE GROENTETUIN	14	Groenlof en radicchio	88	Raapstelen	185
Planning	14	Veldsla	90	Rucola (notenbladsla, mosterdkruid)	186
Vruchtwisseling	16	Selderij (selder)	91	Koolgewassen algemeen	187
BEWERKING VAN DE BODEM EN MULCHEN	20	Peterselie	95	PEULGEWASSEN	191
De grondvoorbereiding	20	Spinazie	97	Boon en pronkboon	191
Mulchen	23	Nieuw-Zeelandse spinazie	100	Erwt	195
BEMESTING	25	Prei	100	Vleugelerwt	195
Essentiële voedingselementen	25	Oerprei	101	Tuinboon (labboon)	198
Bekalking en pH	27	Snijbiet (warmoes)	105	AARDAPPEL	200
Soorten meststoffen en hun gebruik	29	Tuinmelde	106	AARDBEIEN	204
Groenbemesters	33	Postelein	107	MEERJARIGE GROENTEN	210
Composteren	34	Winterpostelein	108	Asperge	210
BESCHERMDE TEELTEN	37	Tuinkers	109	Rabarber	213
Soorten bescherming	37	Waterkers	110	Artisjok	214
Het groeimilieu in de kas	40	Kardoer	111	Aardpeer	216
Klimaatregimes en teeltschema's in de kas	43	VRUCHTGROENTEN	113	Zeekool	218
GROENTEN IN POTTEN	44	Courgette	113	Zuring	219
Decoratief telen op kleine schaal	44	Pompoen	116	Egyptische ui (boomui)	221
GROENTEN IN BAKKEN	47	Augurk	119	KEUKENKRUIDEN	222
Moestuïneren op een vierkante meter	47	Okra	121	Gevarieerde smaakmakers	222
ONKRUIDEN	51	Pepino	121	Basilicum	222
Ongewenste concurrenten	51	Ananaskers	121	Bernagie (komkommerkruid)	223
GIETEN EN SPROEIEN	54	Komkommer	122	Bieslook	224
Water in de groentetuin	54	Meloen	125	Bonenkruid	224
PLAGEN BIJ GROENTEN	57	Tomaat	129	Dille	225
Soorten plagen en specifieke preventie	57	Paprika en pepers	135	Dragon	226
Plaaigbestrijding	60	Aubergine	138	Echte marjolein (majoraan, origanum)	227
ZIEKTEN BIJ GROENTEN	62	Suikermaïs	140	Engelwortel	227
Soorten ziekten en maatregelen	62	WORTELGROENTEN	142	Kervel	228
ZADEN EN ZAAIEN	66	Wortelen	142	Laurier	228
Zaadtypen en verkrijging	66	Pastinaak	145	Lavas (maggiplant)	229
Zaaien onder bescherming	68	Knolvenkel	147	Mierikswortel	230
Zaaien in de open lucht	73	Witlof	148	Munt (pepermunt)	230
		Schorseneer	151	Rozemarijn	231
		Haverwortel	153	Salie	232
		Rode biet	153	Tijm	233
		Ui	155	Fruit algemeen	234
		Sjalot	158	VOOR U GAAT PLANTEN	235
		Knoflook	159	Klimaat	235
		Crosne (Japanse andoorn)	161	De bodem	236
		Yacon (appelwortel)	162	Geënte fruitbomen en onderstamkeuze	236
		Bataat (zoete aardappel)	164	Grondvoorbereiding en tijdelijke opslag	237
		KOOLGEWASSEN	166	Benodigde materialen	239
		Sluitkolen	166		
		Spruitkool	169		
		Boerenkool	171		
		Chinees kool en paksoi (pakchoi)	172		
		Bloemkool	174		

HET PLANTEN	240	HOUTIG KLEINFRUIT	
Van planttijd tot nazorg	240	RIBES-SOORTEN	323
Bemesting	243	Zwarte bes	323
De structuur van een fruittuin	244	Kruisbes	325
		Worcesterbes (worcesterberry)	327
GROEIREGULERING	246	Jostabes (jostaberry)	328
Snoeien	246	Rode trosbes en witte trosbes	
Groevormen	249	(rode en witte aalbes)	329
Uitbuigen en opbinden	250		
Wortelsnoei	254	HOUTIG KLEINFRUIT	
		RUBUS-SOORTEN	336
FRUIT IN POTTEN	255	Braam	336
Waarom en welke planten	255	Japanse wijnbes	339
Nauwlettende verzorging	255	Framboos	340
FRUIT IN KAS OF SERRE	257	HOUTIG KLEINFRUIT	
		VACCINIUM-SOORTEN	346
ONKRUIDBESTRIJDING	258	Blauwe bosbes	346
		Cranberry	351
BLOEI EN BESTUIVING	259	Vossebes (rode bosbes)	352
Bestuivingsmethoden	259		
Nachtvorstproblematiek	260	RAAPVRUCHTEN	354
		Walnoot (okkernoot)	354
VRUCHTDUNNING	261	Hazelaar	358
Waarom en wanneer	261	Tamme kastanje	360
Werkwijze	261		
		OVERIGE BESVRUCHTEN	362
HOUD UW FRUITTUIN GEZOND	264	Druif	362
Algemene plagen	264	Vlier	374
Algemene ziekten	267	Moerbeï (moerbeïe)	377
Nuttige helpers	269		
		BIJZONDERE WINTERHARDE	
OOGSTEN EN BEWAREN VAN FRUIT	271	VRUCHTSOORTEN	379
Oogsten: waarmee, wanneer en hoe	271	Kiwi (Chinese kruisbes)	379
Bewaren	272	Pawpaw	382
		Kiwibes, kiwiberry	383
		Blauwe honingbes	385
Fruit teeltbeschrijvingen	274		
		WARMTEMINNENDE	
PITFRUIT	275	VRUCHTSOORTEN	389
Appel	275	Vijg	389
Peer	284	Passievrucht (passiebloem)	391
Appelpeer (Japanse peer)	290	Citrussoorten	394
Kwee	292		
Dwergkwee (sierkwee)	295	Optimale plantafstanden voor	
Mispel	297	fruitsoorten	397
Krentenboompje (rotsmispel)	298	Snoeikalender	398
Appelbes	299	Combinatieteelten.	
		Goede en slechte buren	400
STEENFRUIT	301	Verklarende woordenlijst	403
Zoete kers	301	Register groenten	409
Zure kers	305	Register fruit	413
Pruim	311	Dank	416
Perzik en nectarine	316	Teeltplanner los bijgevoegd	
Abrikoos	320		
Amandel	321		

WOORD VOORAF

Toen ons door de uitgever werd gevraagd een boek over de teelt van groenten en fruit te schrijven, waren we onmiddellijk enthousiast. Het leek ons een goed plan de ervaring en kennis van ons beiden, opgebouwd van kindsbeen af en verder gezet in het doceren van diverse tuinbouwvakken, in een naslagwerk te bundelen.

Informatie verschaffen aan de groente- en fruitliefhebber is ons immers niet vreemd. We hebben dat lange tijd op de klassieke manier gedaan en vanaf 1997 publiceerden wij beiden artikelen in het internetmagazine Tuinkrant - en nu nog steeds op onze persoonlijke websites, die druk worden bezocht en worden gewaardeerd omwille van hun degelijke en volledige informatie.

De vele vragen die ons gesteld worden en de discussies leerden ons veel over wat de groente- en fruittuinbezitter in een boek als dit verwacht aan te treffen. Het was duidelijk dat er behoefte is aan een verzorgd naslagwerk, dat, toegespitst op onze eigen regio, op een heldere wijze zoveel mogelijk informatie kan brengen. We hopen dat wij met dit boek deze verwachting voor een groot deel kunnen invullen.

Iedereen kan groenten en fruit telen! Kostenbesparing is waarschijnlijk niet het juiste uitgangspunt om er mee te starten, maar zelfs dan zult u al vlug merken hoeveel voldoening het geeft om eigen groenten en fruit op tafel te kunnen brengen. Tijd- en/of plaatsgebrek kunnen er toe leiden dat u niet alle benodigde groenten en fruit zelf kunt telen. Maar wie zegt dat dit moet? Dit boek helpt u om die gewassen uit te kiezen die het beste passen bij uw woon- en leefsituatie.

Als beginnende tuinier kunt u onmiddellijk aan de slag. Hebt u een kleine of grote tuin, bent u al dan niet in het bezit van een kas of wenst u wat groenten te telen op het balkon, alle situaties komen aan bod. Er is veel aandacht besteed aan het aanreiken van belangrijke algemene informatie. Zo krijgt u inzicht in de achterliggende redenen van het hoe en waarom van de groei van uw gewassen en de planning van uw tuin. De uitgebreide teeltbeschrijvingen die bij de verschillende gewassen vermeld staan, bewijzen u een dienst bij uw concrete verwezenlijkingen.

Bent u een gevorderd liefhebber dan zult u het zeker waarderen dat wij de info vanuit

een professionele aanpak benaderd hebben. U zult dan ook heel wat tips en trucs vinden die uw oogst kwalitatief en kwantitatief kunnen verbeteren.

Verder hopen wij dat u dit werk nog regelmatig ter hand zult nemen; tussen de werkzaamheden door, om snel enkele teeltgegevens op te zoeken, maar ook tijdens de wintermaanden om nieuwe inspiratie op te doen voor een volgend teeltseizoen.

Bij het samenstellen werd een zo groot mogelijke volledigheid nagestreefd. Dit praktische boek vertelt u wat u moet weten over grondvoorbereiding, teeltafwisseling, bemesting, snoeien en gewasbescherming. Rassenoverzichten, met daarbij veel aandacht voor de vernieuwing in het assortiment en voor specialiteiten, werden samengesteld op basis van de vele gegevens die door ons uitgediept en verwerkt werden. De teeltschema's zijn volledig afgestemd op ons klimaat en bieden een werkelijke hulp bij de planning van uw tuin.

Naast rassenkeuze zijn veel teelttechnieken er op gericht een oogstzekerheid te garanderen. Het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen kan hierdoor vermeden worden of beperkt tot een sporadisch gebruik. De beste teelttechnieken zijn zorgvuldig geselecteerd uit wat in de verschillende moderne, geïntegreerde en biologische teeltwijzen gebruikelijk is. Wij willen u dus laten kennis maken met wat de laatste jaren op tuinbouwkundig gebied verwezenlijkt is, maar wij willen u ook niet de methodes onthouden die door ervaren liefhebbers al decennia met succes toegepast worden.

Fruïtbomen en kleinfruit veroveren tweemaal per jaar ieders hart. In het voorjaar, als ze met hun opvallende witte en roze bloesems de lente aankondigen, en in de zomer of in het najaar, als dag na dag de vruchten rijpen. Dit boek is bijzonder kleurrijk: appels, peren, kweeperen, mispels, kersen, pruimen, perziken, abrikozen, amandel, trosbessen, bramen, frambozen, braamhybriden, rode en blauwe bosbes, druiven en zelf enkele warmteminnende planten zoals vijgen, passievruchten en citrussoorten worden uitvoerig in woorden, tekeningen en foto's beschreven.

Zelfgekweekt fruit is een langetermijnbelegging. Van wat u in de winter of het voorjaar plant, int u pas enkele maanden of jaren later de 'rente'. Geduld is een mooie deugd voor de fruitkweker.

Groenten belonen de tuinliefhebber binnen korte tijd met een smaakmakende oogst. De groenteteler voelt zich nauw betrokken bij zijn planten en geniet met volle teugen bij de verzorging ervan. De vele soorten, variëteiten en cultivars en het steeds wisselende klimaat zorgen daarbij voor het verrassingseffect. Het werken in en met de natuur is bijzonder ontspannend. Groenten telen is een gevarieerde en aangename hobby.

Afgesloten wordt met een verklarende lijst van voorkomende begrippen en alfabetische registers om snel iets op te kunnen zoeken.

Kortom, een praktisch en handig naslagwerk voor de gewone en meer gespecialiseerde liefhebber of de ecologische tuinder die zijn assortiment wil verbreden of meer achtergrondinformatie zoekt.

Luc Dedeene
www.plantaardig.com

Guy De Kinder
www.fruitabc.be
fruitabc.blogspot.com

Het doet ons bijzonder veel plezier dat de *Groente- en Fruitencyclopedie* ondertussen een standaardwerk geworden is bij al wie op min of meer intensieve wijze met de teelt van groenten en fruit bezig is. Het is dankzij de positieve reacties van heel veel tuinliefhebbers dat anderen dit boek ook gaan ontdekken en er op hun beurt jaren plezier aan beleven. Voor deze twaalfde druk werd het boek volledig herlezen en aangepast aan de meest recente inzichten, waarbij nieuwe teeltwijzen, soorten en variëteiten werden toegevoegd en geïllustreerd.

Maart 2024

Groenten algemeen

WINTERVORST In het najaar moet u rekening houden met de aankomende vorst. Na half oktober moet u attent zijn op de eerste nachtvorst. Vanaf november wordt de kans op vorst zodanig groot, dat heel wat groenten geoogst moeten worden.

Groenten die buiten kunnen blijven zonder bevroeringsgevaar zijn prei, savooiekool, veldsla, spruitkool, winterspinazie, boerenkool, pastinaak, wortelpeterselie en schorseneer.

Wortelen (peen), rode kool, witte kool, peterselie en witlofwortels kunnen enkele graden nachtvorst verdragen en kunnen nog de week na half november geoogst worden.

Groenten die wat lichte vorst kunnen verdragen, mits onder een afdekking met plastic, stro of bladeren, zijn knolselderij, andijvie, groene selderij en knolvenkel.

Andere groenten kunnen beter worden geoogst voor de eerste vorst zich aankondigt. Een lichte vorst aan de grond kan nog opgevangen worden met een tijdelijke afdekking.

Meer specifieke vorstgevoeligheidskenmerken vindt u bij de diverse groentebeschrijvingen.

WARMTE Over het algemeen heeft warmte een goede invloed op de groei van de groenten. Veel teeltmaatregelen zijn er dan ook op gericht om de temperatuur van zowel grond als lucht te verhogen. Denk aan afdekking van de plant met glas of plastic, afdekking van de grond met zwart plastic of gronddoek, het aanbrengen van extra compost in de grond en het maken van verhoogde bedden.

Temperatuur is ook van belang bij de opkweek en de kieming. Veel groentezaden kiemen alleen bij een bepaalde minimumtemperatuur, andere kiemen niet als de temperatuur te hoog wordt.

De temperatuur heeft dikwijls een invloed op de bloei bij groenten. Te lage opkweektemperaturen zorgen ervoor dat de groente soms vroegtijdig bloei toont. Andijvie en selderij zijn bekende voorbeelden.

Licht voor groeikracht

Licht is voor de plant de energiebron bij uitstek. Zonder licht kan geen plant groeien. Hoe meer licht, hoe sterker de bladgroenwerking en hoe meer bouwstoffen er aangemaakt worden.

Licht hangt zeer nauw samen met de temperatuur en niet alleen omdat meer zon de

omgevingstemperatuur en de planttemperatuur doet oplopen. Vooral in vervroegde, beschutte teelten en bij de opkweek van plantmateriaal is het belangrijk dat de temperatuur in verhouding staat tot het licht. Bij weinig licht heeft het geen zin de temperatuur op te drijven. Een hogere temperatuur zorgt voor een snellere groei, maar door te weinig licht zijn daar niet voldoende bouwstoffen voor ter beschikking, wat een gerekte, bleke en zwakke plant veroorzaakt.

Sommige groenten kunnen beter overweg met beperkte lichtevoelheden of zijn zelfs dankbaar voor schaduw of halfschaduw. Peterselie is hiervan een goed voorbeeld. De meeste groenten groeien echter het best in zonnige omstandigheden. Bij de diverse beschrijvingen van de groentesoorten vindt u telkens de lichtbehoeftes.

De aanleg van een groentetuin op een

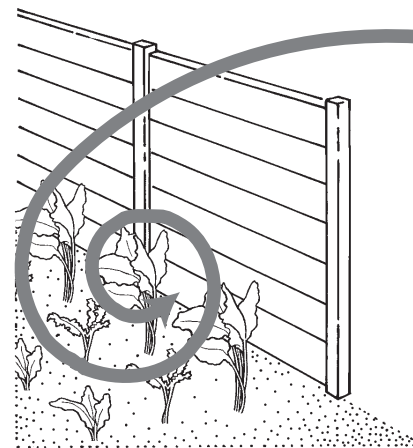
plaats met halfschaduw of schaduw is dus niet zo'n goed idee. Maar als een klein gedeelte van de groentetuin zich in de schaduw van een heg of muur bevindt, kan dat soms nuttig zijn.

Regen: soms te veel, soms te weinig

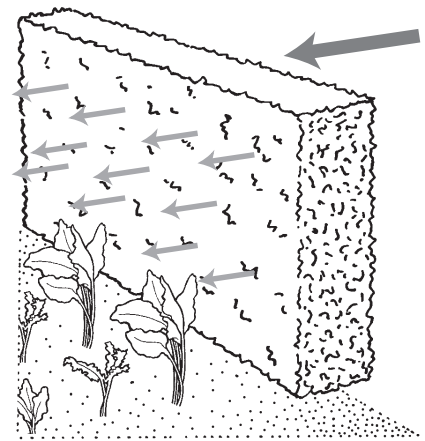
De hoeveelheid regen die in onze streken valt, zal in veel periodes volstaan. Het komt erop aan de excessen weg te werken.

Dikwijls valt er te veel regen. Overvloedige regenval zet bepaalde gronden volledig onder water. Deze situatie mag niet te lang duren. De wortels van groenten zijn heel gevoelig voor zuurstofgebrek. Tijdelijk zuurstofgebrek zal de wortels doen afsterven en de plant zal verwelken. Zelfs onbeteelde gronden zijn onderhevig aan

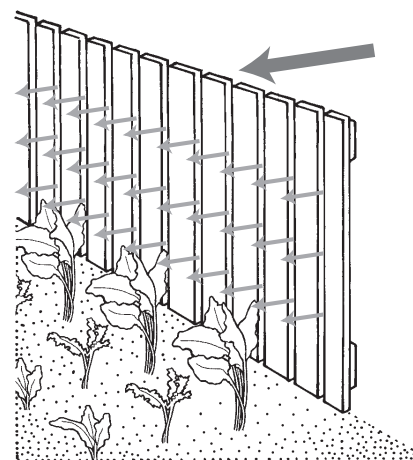
Windbeschutting

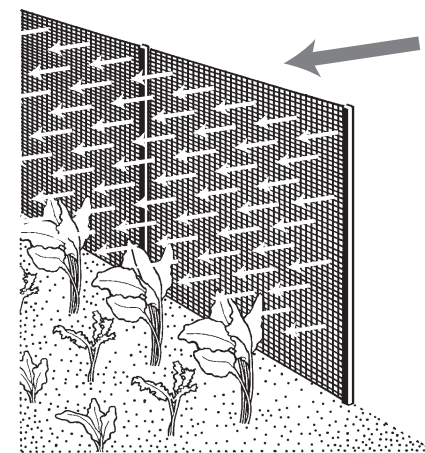
dichte schutting

haag

doorlatende omheining

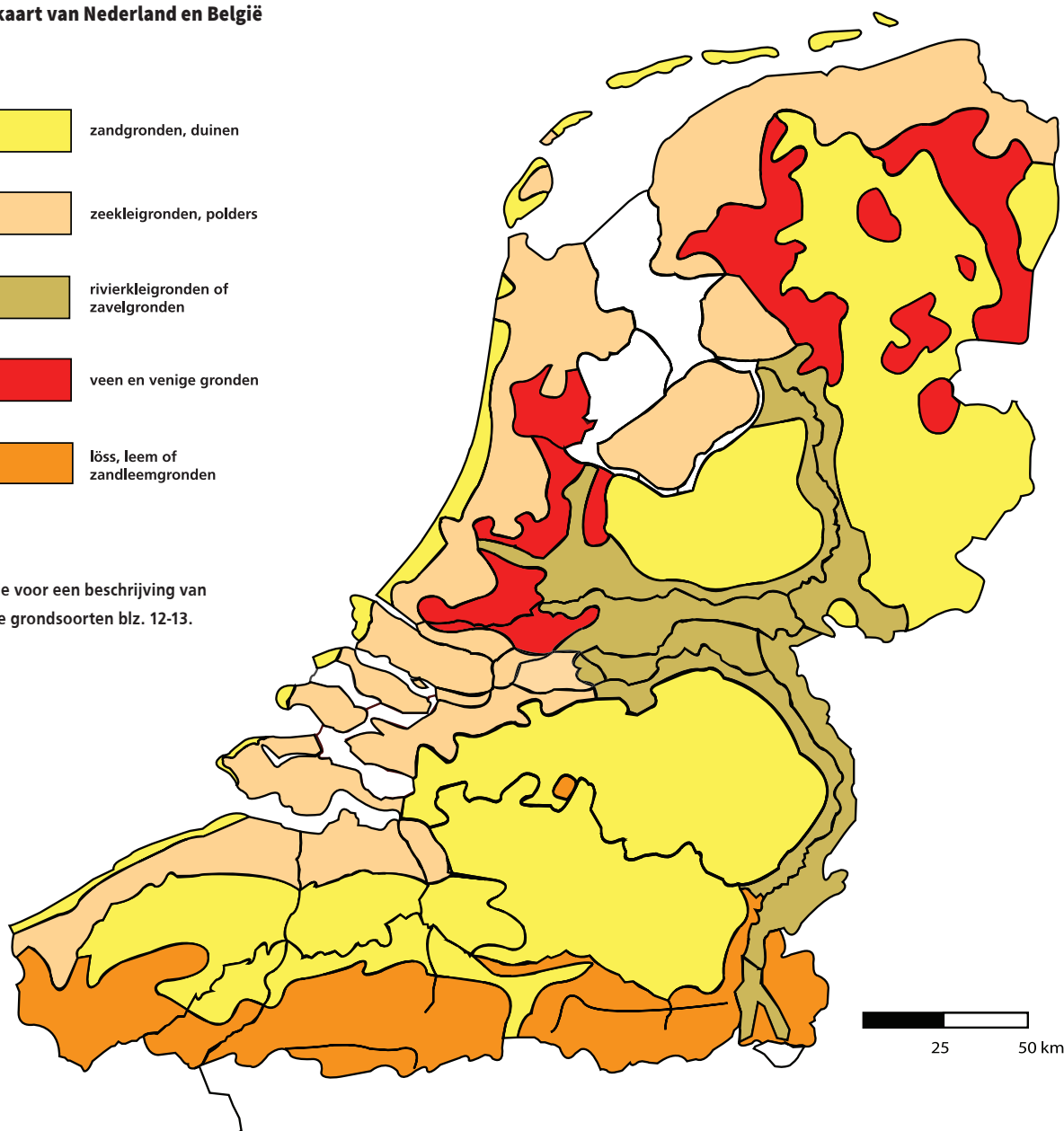
windnet

Zorg voor een windscherm dat de wind gedeeltelijk breekt. Windschermen die de wind volledig tegenhouden veroorzaken vallende wind en turbulentie. Goede windschermen zijn hagen, panelen met kieren en windnetten. Overdrijf niet met windschermen, er zijn ook nadelen aan verbonden!

Bodemkaart van Nederland en België

- zandgronden, duinen
- zeekleigronden, polders
- rivierkleigronden of zavelgronden
- veen en venige gronden
- löss, leem of zandleemgronden

Zie voor een beschrijving van de grondsoorten blz. 12-13.

structuurbederf en afsterving van het bodemleven door wateroverlast.

Indien zich regelmatig plasvorming voordoet, kan het telen op verhoogde bedden een oplossing bieden. 's Winters worden natte gronden het best aangelegd als verhoogde winterbedden. Veel en frequente regen zal de aantasting door schimmels op bladeren en vruchten bevorderen. De werkingsduur van preventie- en bestrijdingsmaatregelen zal er sterk door verminderen.

Droogteperiodes moeten overbrugd worden met gieten. Verder kunt u proberen de verdamping te beperken met bodembedekking of afscherming van de planten tegen drogende wind en zon.

Wind nooit volledig afschermen

BESCHUTTING Een beschutte ligging biedt zowel voor- als nadelen. Een beschutte kleine groentetuin veroorzaakt dikwijls extra ziektedruk. Veel groentevliegen houden zich op op plaatsen met weinig wind. Wortelvlieg en koolvlieg zetten daar de meeste eitjes af. De shade veroorzaakt door wortelvlieg op grote, open percelen is dikwijls miniem. Een sterke beschutting betekent ook minder snel opdrogende gewassen na regen of dauw. Infecties van schimmelziekten zullen meer voorkomen. Beschutting betekent tevens schaduw, wat voor de meeste groenten een nadeel is. Anderzijds zijn veel groenten ook dankbaar voor een lager klimaat met minder wind.

Minder wind betekent minder verdamping en een hogere gemiddelde groeitemperatuur. Er ontstaat een microklimaat dat de groei bevordert. Bestuiving door insecten verloopt ook beter onder windstille condities. Een beschutte kleine groentetuin zal in het voorjaar sneller opwarmen en matig winterharde groenten zullen er beter overblijven.

Groenten die op windrijke plaatsen aangeplant staan, hebben een grotere kans op bladbeschadiging. Groenten met teer blad of die vrij hoog uitgroeien, zoals stokbonen en augurken, zijn extra gevoelig. Jonge plantjes lijden onder schrale voorjaarswinden. Afdraaiers bij koolplantjes en verwelkte slaplantjes zijn het gevolg.

WINDSCHERMEN Hagen zijn het meest de-

coratief, maar eisen ruimte, voeding en licht op in de nabije omgeving. Hagen keren niet alleen de wind, maar zijn ook een schuilplaats voor vooral nuttige (vogels, roofinsecten) en soms schadelijke gasten (overwinterende insecten).

Hagen breken de wind maar schermen de wind niet volledig af. Volledige afscherming van de wind veroorzaakt enkele meters verderop in de tuin vallende wind en een sterke turbulentie, met soms flinke beschadiging tot gevolg. De afscherming van de wind moet gebeuren door de wind voor zo'n 50% te filteren. Natuurlijke hagen zijn daarvoor heel goed geschikt.

Verder kunt u denken aan half open panelen of netten als windschermen. Ze zijn niet altijd decoratief, maar ze zijn relatief mobiel. De luwzijde bedraagt 10 meter per meter hoogte van het windscherm.

Schermd de windgevoelige noord- en westzijde af. Aan de noordzijde heeft u weinig lichtverlies. Wie ook aan de zuidzijde een groene windkering aanplant, zet daarmee een deel van de groenten in de schaduw. En een haag aan de oostzijde van de tuin vergroot de kans op vorstschade in het vroege voorjaar.

Humusrijke, zwarte, zandige grond heeft een kruimelstructuur en valt gemakkelijk uiteen. Zwaardere leemgronden hebben als ze vochtig zijn een grotere kleefkracht.

GRONDSOORTEN EN HUN EIGENSCHAPPEN

De korrelstructuur van de grond

KLEI, LEEM, ZAND EN VEEN Ga er alvast van uit dat geen enkele grondsoort echt ongeschikt is om groenten te telen, al kunt u er rekening mee houden dat sommige groentesoorten bij voorkeur op de één of de andere grondsoort geteeld worden. Een zandige bodem noemen we een lichte bodem. Hoe groter het aandeel leem of klei, hoe meer de grond dan de eigenschappen van een zware grond vertoont. Veengrond en zavelgrond kunnen we wat betreft voedings- en watercapaciteit ook indelen bij de zware grondtypes, maar ze zijn beter bewerkbaar dan een echt zware grond.

GROVE OF FIJNE KORREL Het is de korrelstructuur die de benaming van de grond bepaalt. Grond met overwegend grove korrelstructuur is zand, grond met een zeer fijne korrelstructuur is kleigrond. Leemgrond heeft een korrelstructuur daar ergens tussenin. Dikwijls wordt de zwart-wit tegenstelling lichte en zware grond gemaakt. Het spreekt voor zich dat dit eigenlijk niet bestaat en alle grondsoorten ergens tussen de twee uitersten in liggen. De verhouding tussen de hoeveelheid fijnere en grovere deeltjes bepaalt uiteindelijk de grondsoort. Bij een kwalitatieve grondontleding wordt ook de grondsoort bepaald, om daar de bemestingsbehoefte op af te stellen.

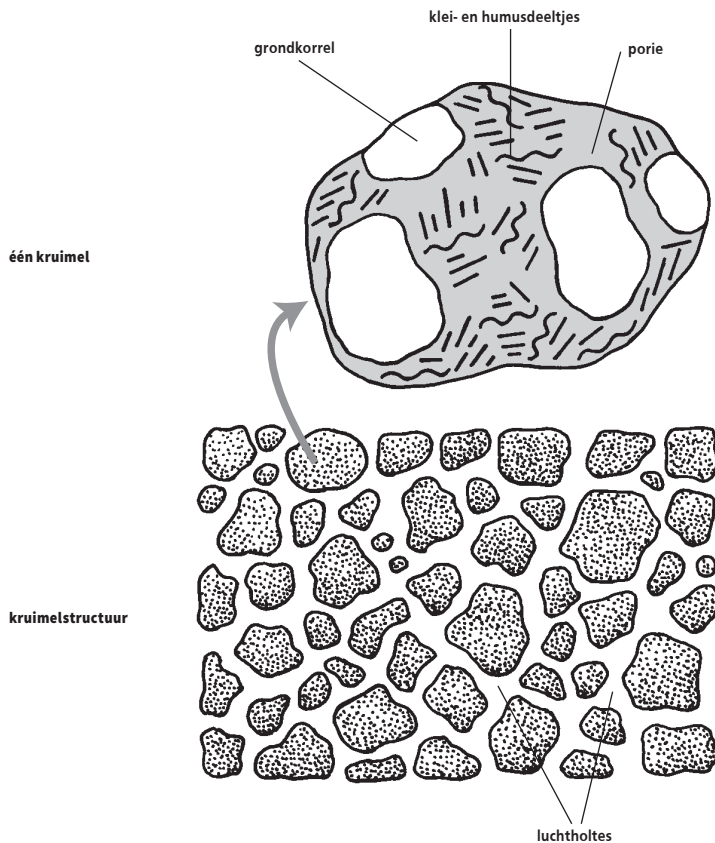
Grondverbetering

ZANDGRONDEN Een zandbodem houdt water en voeding moeilijk vast. Na een natte winter zullen de hoeveelheden stikstof en kalium sterk verminderd zijn door uitspoeling. De bewerkbaarheid is wel uitstekend. Bentoniet verbetert op korte termijn het vermogen voeding en water vast te houden.

Op langere termijn is het nodig om het humusgehalte van de grond te verhogen. Een jaarlijkse organische bemesting met stalmest of zelfgemaakte compost zal na verloop van tijd omgezet worden tot humus. Met één organische bemesting kunt u het humusgehalte nog niet op peil brengen. Dit is een proces van verschillende jaren.

Humus voorkomt dat de bodem enkel bestaat uit grondkorrels (korrelstructuur).

Kruimelstructuur

Bij kruimelstructuur worden de vele zand-, leem- of kleikorreltjes gebonden. Kleideeltjes (de rechte lijntjes op de tekening) en humusdeeltjes (de kronkellijntjes) zorgen voor het bijeenhouden van de grondkorrels, die zo kruimels vormen. In de kruimel zitten ook kleine poriën. Zo'n grond zal minder snel verslepen en kan ook in natte toestand nog voldoende zuurstof bevatten, wegens de aanwezigheid van grotere luchtholtes tussen de kruimels.

Zo'n bodem zal door regen snel dichtslaan, met zuurstofgebrek tot gevolg. De humusdeeltjes binden de korrels, zodat er een meer stabiele *kruimelstructuur* ontstaat. Deze kruimelstructuur absorbeert goed water en voedingselementen. Minder uitdroging en minder uitspoeling van kostbare voeding is het gevolg.

Zandgronden zijn van nature gevoeliger voor verzuring en zullen dan ook meestal een hogere bekalking vragen. Ook in de daaropvolgende jaren is de onderhoudsbekalking hier groter. Bekalking verbetert ook de kruimelstructuur.

LEEM- EN KLEIGRONDEN De zwaardere grondsoorten zijn minder doorlaatbaar en moeilijker bewerkbaar. De watercapaciteit en voedende eigenschappen zijn heel goed. Omwille van de bewerkbaarheid is het humusgehalte eveneens belangrijk. Tegelijkertijd moet er gestreefd worden naar een betere doorlaatbaarheid van de grond. De keuze van de soort organische mest ligt op kleigrond dan ook anders. Hebt u proble-

men, dan kunt u deze grond geschikter en makkelijker bewerkbaar maken door hem te mengen met grof zand en compost. Ook champignoncompost, het uitgewerkte teeltsubstraat van champignonkwekerijen, is hiervoor geschikt. Eenmaal tevreden over de waterdoordringing van de grond kunt u ook stalmest gebruiken.

ZAVELGROND Dit is eigenlijk een soort 'lichte' klei en is typisch voor de Nederlandse rivierkleigronden. Daardoor is de bewerkbaarheid van deze gronden heel goed, maar ook de voedings- en watercapaciteit zijn goed dankzij het vrij grote aandeel kleine deeltjes. Deze gronden zijn prima geschikt voor de groenteteelt. De humusvoorziening blijft belangrijk om de regelmatige aanvoer van voedingselementen te verwezenlijken.

VEENGROND Veen is ontstaan uit plantenresten. Daardoor bevat veen een hoog percentage humus. Veengrond kan bestaan uit zuiver veen of uit een mengsel van veen en zand (dalgronden). Het vochthoudend ver-

mogen van veengrond is hoog. Daardoor zal veengrond ondanks zijn donkere kleur wat langer koud blijven in het voorjaar. De bewerkbaarheid is ook zeer goed. Veengrond is in Nederland te vinden in de veengebieden van West-Nederland, Noord-Nederland en de Peel.

Grondsoort en teelttechniek

VROEGHEID Zandgronden zijn primeurgronden. U kunt er in het voorjaar een stuk vroeger aan de slag. Lichte gronden drogen snel en warmen vlug op door de eerste voorjaarszon. Hoe zwaarder de grond, hoe meer tijd er nodig is om te drogen en voldoende bewerkbaar te zijn. De bezitter van zware grond is in het voorjaar afhankelijk van de neerslaghoeveelheid.

OPBRENGSTVERMOGEN Zwaardere gronden geven een hogere productie. Later in het voorjaar en tijdens de zomer worden de voordelen voor de bezitters van zwaardere grond steeds groter. Als de regenval een tijdje uitblijft is de grotere reserve aan water een groot voordeel. De tuinder met lichte grond moet sneller gieten om groeiremming te voorkomen.

De groei op de zwaardere grondsoorten verloopt regelmatig, met als gevolg op het einde van de rit een hogere en kwalitatief betere opbrengst. Knolselderij wordt groter en beter bewaarbaar, bloemkool vormt een steviger kool en prei wordt dikker.

GROEISNELHEID Op zandgronden verloopt de groei onregelmatig. Na een regenbui neemt de groei plots sterk toe, om even snel stil te vallen als neerslag uitblijft. Vooral wortelgroenten hebben op zandgrond een zwakkere weefselstructuur en worden minder groot. Grondverbetering (blz. 12) kan dit gedeeltelijk tegengaan.

GRONDBEWERKING De grondbewerking is verschillend volgens de grondsoort (blz. 21). Een lichte grondsoort is makkelijk fijn te maken en zaaiklaar te leggen. Het gevaar bestaat zelfs dat de grond te fijn gemaakt wordt, met als gevolg dat bij hevige regenval de grondstructuur beschadigd wordt. Er ontstaat een verdichte korst bovenaan de grond. De zuurstofvoorziening wordt daardoor belemmerd.

Indeling van de groentetuin

PLANNING

Hoe uw groentetuin eruit zal gaan zien wordt bepaald door verschillende factoren. Het eerste wat u voor zichzelf moet gaan uitmaken is wat u precies wilt gaan telen. Probeer niet om meteen alles te telen. Start met enkele van uw lievelingsgroenten en met groenten die makkelijk te telen zijn. Een groentetuin hoeft niet steeds zelfvoorzienend te zijn. Met een klein aantal soorten kunt u al heel wat ervaring opdoen en kunt u leren inschatten wat de tijdsbesteding is voor een groentetuin. Het jaar daarna kunt u meer groentesoorten telen, of soorten vervangen door andere, afhankelijk van de ervaringen in het vorige seizoen. Regelmatig een nieuwe soort of nieuw ras uitproberen is een van de charmes van eigen groenten telen. Noteer welke groenten u zelf zou willen telen en hoeveel u ervan wilt oogsten. U mag er heel wat voor ogen houden, want aan de hand van de volgende criteria en eigen overwegingen kunt u uw selectie bijstellen.

Criteria bij het plannen

OPBRENGST Belangrijk is te kunnen inschatten wat de opbrengst per m² is van een bepaalde groentesoort. Bedenk dat de opbrengst wel eens sterk kan schommelen door de weersomstandigheden, de grondsoort enzovoort. Ervaring zal u hier zeker meer inzicht in geven. Streef naar een goede oogstspreading over het teeltseizoen. De diepvriezer kan bij een overvloedige oogst een oplossing zijn.

BESCHIKBARE PLAATS Bij plaatsgebrek kunt u het best groenten met hoge toegevoegde waarde telen. Aardappelen worden dikwijls geschraapt omwille van de te grote teeltruimte die ze in beslag nemen, het ontbre-

Smalle bedden zijn steeds makkelijk te bereiken. Hier een eenvoudige indeling, zonder vaste elementen. Smalle bedden zijn ook noodzakelijk als u veel met insectengaas of kleine folietunneltjes wenst te werken.

Het afdekken van pas gezaaide groenten met een plasticfolie of jutezakken werkt makkelijker op smalle bedden.

Verhoogde, afgescheiden bedden zijn nuttig als u permanente paden wilt verwezenlijken.

ken van accommodatie om ze te bewaren, en doordat ze niet vers gebruikt hoeven te worden. Hetzelfde geldt een beetje voor sluitkolen, die ook veel teeltruimte in beslag nemen. Boontjes, peulen, tuinbonen, aardbeien, radijsjes en slasoorten zijn in dat opzicht interessanter. De winkelprijs ligt hoog, dagvers zijn ze het lekkerst en de nodige teeltruimte is beperkt.

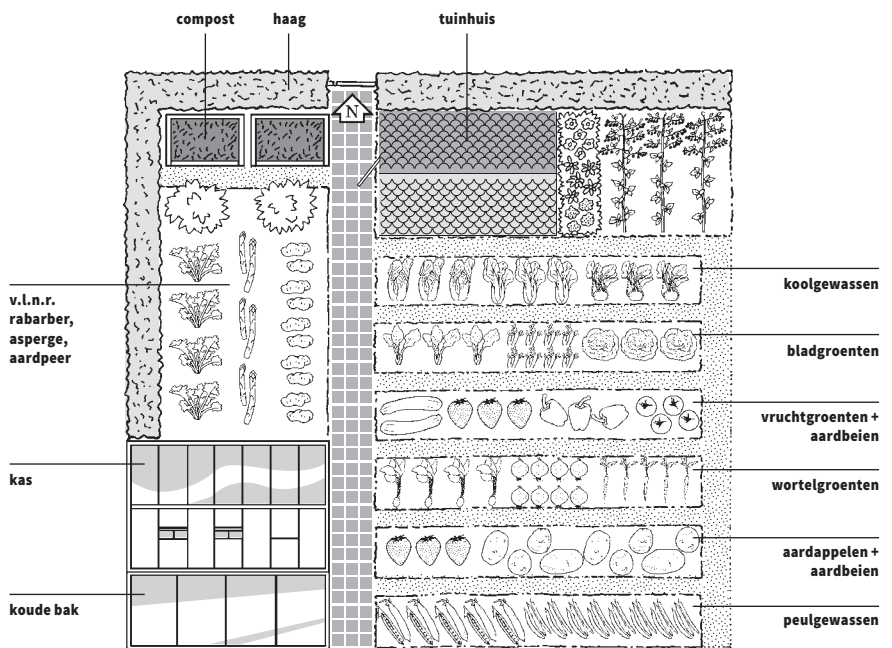
GRONDSOORT Denk er ook aan dat een aantal soorten minder geschikt is voor de grond die u ter beschikking hebt (zie teeltbeschrijvingen). U richt dus het best uw planning op de beschikbare grondsoort. Zo kunt u er bijvoorbeeld naar streven om op lichte grond vooral in het voorjaar en in de herfst te telen. Op zwaardere grond kunt u sluitkolen of andere bewaargroenten telen.

MOEILIKHEIDSGRAAD Wenst u het eenvoudig te houden, kies dan voor groenten met weinig kans op een sterke aantasting door insecten. Dat zijn er meer dan u denkt, zeker als u een eenvoudig hulpmiddel als insectengaas gaat gebruiken.

SEIZOEN Denk ook even na in welk seizoen u het meeste tijd aan tuinieren kunt besteden. Het kan helemaal geen kwaad een stukje groentetuin vrij te laten tot juni, en dan te starten met een teelt omdat u precies in de zomer het meeste tijd hebt. Het is heel goed mogelijk in september een groentetuin in volle wasdom te hebben. Trekt u er op uit in de zomer, dan zorgt u voor oogst in juni en in de herfst.

VRUCHTWISSELING Het is een noodzaak om toch wat verschillende groenten te telen. Bent u een fan van worteltjes, bonen en sla, dan hebt u na verloop van tijd problemen met bodemmoeheid door de te krappe teeltafwisseling (zie verderop).

Voorbeeld van een moestuin

Kies voor niet te brede bedden (ongeveer 1 tot 1,5 meter), langs weerszijden bereikbaar over smalle paden van zo'n 45 cm breed.

Windbeschutting kan aan de noordzijde en de westzijde.

Reserveer een perceeltje voor meerjarige groenten. Plaats de koude bak aan de zuidzijde van de kas. Het tuinhuus en de compostbakken zijn gesitueerd aan de noordzijde om zo weinig mogelijk schaduw te veroorzaken. Zorg voor een voldoende breed, verhard pad in het midden van de tuin. Ideaal is als u tussen en rond de bedden kunt wandelen, leg dus ook een pad aan de achterzijde van de bedden.

Het gebruikte vruchtwisselingschema is er één gebaseerd op zes gewasgroepen, met tweejarige teelt van aardbeien verdeeld over het aardappelbed en het vruchtgroentenbed.

Creëren van bedden

Als een groentetuin ingedeeld wordt in bedden, bedoelt men dat er afzonderlijke stukjes

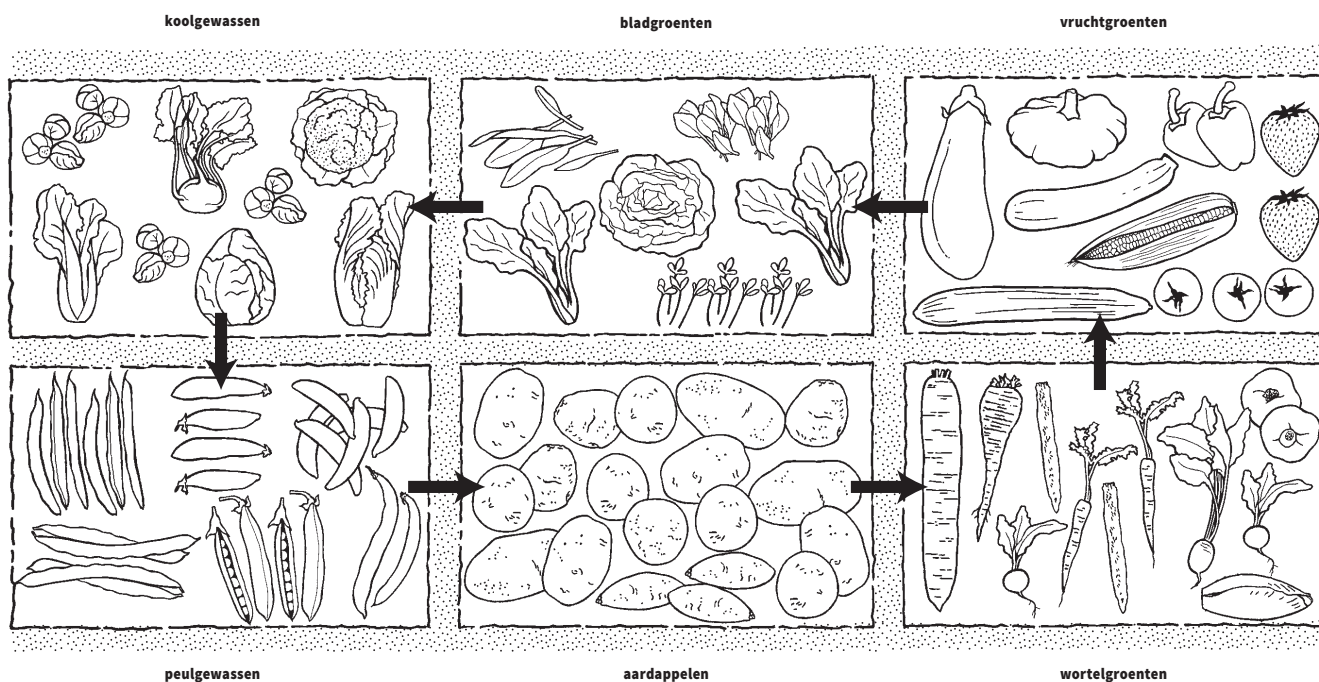
gemaakt worden die bereikbaar zijn zonder op de gecultiveerde grond te stappen. Dit maakt natuurlijk dat er beperkingen zijn wat afmetingen betreft. De breedte van een aan

Koolgewassen zijn misschien wel de belangrijkste groep bij de vruchtwisseling. De bemestingsbehoefte is zeer groot en het niet respecteren van de vruchtwisseling leidt al snel tot knolvoet.

Het perceel van de wortelgewassen, met ui, wortelen en sjalot. Omwille van de vruchtwisseling met prei, ook een uiachtige, worden uien en sjalotten soms op een apart perceel geteeld.

Basisprincipe van vruchtwisseling of wisselbouw

Deel uw tuin op in verschillende bedden. Streef ernaar een zodanige rotatie van de verschillende groenten op te volgen, dat u slechts om de vier tot zes jaar (met name voor kolen, uien en erwten) met een bepaalde groep op dezelfde plek terugkeert. De volgorde is niet willekeurig, maar voldoet aan bepaalde regels.

beide zijden bereikbaar bed bedraagt dan ook 1,2 tot maximaal 1,5 meter. De paden zijn ongeveer 40 cm breed. Voor een kruiwagen hebt u 60 cm nodig. Een noord-zuid oriëntatie van de bedden zorgt voor de beste lichtverdeling. De lengte van een bed is zowat onbeperkt, maar eventueel kunt u toch een middenpad aanbrengen om te vermijden dat u te ver moet rondlopen om aan de andere zijden van het bed te komen.

Bedden met een goede afmeting zorgen ervoor dat de grondstructuur uitstekend bewaard wordt. U hoeft immers niet steeds op de gecultiveerde grond te lopen bij het zaaien, dunnen, schoffelen, wieden en oogsten. Wie het overzichtelijk wil houden, en wat tijdsbesteding en oppervlakte betreft ook beheersbaar, heeft baat bij eerder kleine, vierkante tot korte rechthoekige perceeltjes met een breedte van 1,2 meter en ruime paden. Het zal u motiveren om aan de slag te gaan en te blijven als u op regelmatige tijdstippen één of enkele perceeltjes bewerkt, beplant of verzorgt.

Bedden kunnen vlakvelds uitgevoerd worden, of als verhoogde bedden. Op natte, zware gronden is het maken van verhoogde bedden aan te raden. Op lichte zandgronden maakt dit de droogtegevoeligheid van deze gronden alleen maar hoger.

VRUCHTWISSELING

Vruchtwisseling of vruchtafwisseling, ook vaak wisselbouw genoemd, is de rode draad in de planning van een groentetuin. Het is de bedoeling dat een groep van gewassen opgevolgd wordt door een andere groep in een vier- tot zesjaarlijks ritme.

Waarom die afwisseling?

BODEMMOEHEID U moet vermijden dat binnen de vier jaar dezelfde groente of een groente behorend tot dezelfde familie (zie blz. 19) op dezelfde plaats geteeld wordt. Kolen, uien en erwten vragen zelfs een teeltritme van zes jaar. Slechte afwisseling zorgt ervoor dat ziekten en plagen in de grond gaan overheersen doordat ze frequent hun favoriete waardplanten terugvinden. Ook scheiden de plantenwortels remstoffen af, die na verloop van jaren hun eigen groei onmogelijk maken.

Er zijn ook enkele groenten die, alhoewel niet verwant aan elkaar, beter niet na elkaar geteeld kunnen worden omdat ze een bepaalde ziekte of teveel voeding achterlaten. Witlof na kolen, andijvie, spinazie, sla, knolselderij, erwt moet u vermijden (schimmelziektes en stikstofresten), even-

als wortel na aardappel (wortelrot en aaltjes). Ook is boon na knolselderij of witlof (schimmels) ongewenst.

Deze teeltopvolgingen kunnen een probleem scheppen als u ze frequent zou toepassen, wegens de gunstige invloed op de ontwikkeling van aaltjes:

- wortel na spruitkool, boerenkool of tuinboon;
- ui na aardappel, erwt of tuinboon;
- knolselderij na ui;
- biet na kool of omgekeerd.

CULTUUREISEN Het is ook handig groenten die ongeveer dezelfde teeltbehoefte hebben, bijvoorbeeld wat betreft bemesting en gewasbescherming, gegroepeerd te telen op één en hetzelfde perceel. Zo kunt u de bemesting wat aanpassen per perceel. Op die manier kunt u vermijden dat er verse organische bemesting bij de wortelgewassen terecht komt. Verder kunt u gemeenschappelijke teeltmaatregelen nemen, zoals insectengaas bij de wortelgewassen of bekalking bij kolen. Telkens groenten telen met eenzelfde bemestingsbehoefte zou de grond eenzijdig uitputten. U zorgt er zo ook voor dat een veeleisend gewas steeds gevolgd wordt door een weinig eisend.

BODEMSTRUCTUUR Vruchtwisseling houdt ook in dat de bodemstructuur beter onderhouden wordt. Wortelgewassen laten altijd

Naast de koolgewassen vindt u slasoorten, spinazie en selderij, alle typische bladgroenten. Slasoorten kunnen één jaar lang op regelmatige basis op dezelfde plaats geplant en geoogst worden.

een losse grond na. Bladgewassen beschermen de grond tegen dichtslaan. Ondiepe wortelende gewassen zoals uien laten eerder een slechte grondstructuur na.

ONKRUIDONDERDRUKKING Sommige gewasgroepen, zoals kolen of aardappelen, laten een vlotte onkruidbestrijding toe en zijn ideaal om een grond met minder onkruiddruk na te laten. Uien, wortelen en veel ter plaatse gezaaide groenten kunnen dan op een grond met minder onkruiddruk geteeld worden. Het is aan te raden op pas ontgonnen (braak)grond eerst aardappelen, kolen of sterk groeiende vruchtgewassen als pompoenen te telen.

GROENBEMESTING Het groeperen van gewassen geeft u ook de gelegenheid om in het voorjaar een perceel (bijvoorbeeld van de koolgewassen) in te zaaien met een groenbemester, of in het najaar dat van de erwten en tuinbonen van grondbedekking te voorzien. Nog beter is een perceeltje uit te kiezen waar u een heel jaar gras op teelt. Na zo'n grasteelt ontstaat er een humusrijke bodem met een goede structuur, uitermate geschikt voor koolgewassen of vruchtgroenten.

Uitvoering in de praktijk

Laten we eens nagaan hoe de groenten in zes verschillende groepen met elk dezelfde teeltbehoeftes kunnen worden ingedeeld. De indeling die hier volgt is zowat de meest uitgebreide, die in kleinere tuinen problemen kan scheppen. De volgorde waarin deze percelen elkaar opvolgen is uiteraard zeer belangrijk. Hier staan ze opgesomd zoals ze in de groentetuin het best opgevolgd worden. Voor verklaring van de compostbehoefte: zie blz. 31.

KOOLGEWASSEN

Wegens gevaar voor knolvoet het best als aparte groep te beschouwen. De voedingsbehoefte en kalkbehoefte zijn hoog. Doordat ze alle behoren tot de *Brassicaceae* of kruisbloemigen kan de ziekte- en plaagbestrijding gelijkvormig verlopen. Ze laten, mits regelmatig wordt geschoffeld en aangeaard, een goede grondstructuur na met weinig onkruiddruk. De voeding die nagelaten wordt is beperkt. Hoge compostbehoefte.

BLADGROENTEN

De groep van de bladgroenten is een vrij heterogene groep uit verschillende families. Ook naar bemestingsbehoefte zijn er verschillen, meestal is de behoefte matig te noemen. Het is dikwijls mogelijk en niet verkeerd een bladgroente te telen tussen één van de andere groepen, vooral als u bedenkt dat veel bladgroenten als voorteel, als tussenteelt of als nateelt geteeld worden. Alleen moet u daar wat regelmaat in houden, om te vermijden dat sla bijvoorbeeld twee jaar na elkaar op hetzelfde stuk grond komt. Bladgewassen verhuizen dan samen met een andere groep. Matige compostbehoefte.

VRUCHTGROENTEN

Omwille van hun specifieke bemestingsbehoefte worden deze groenten apart ingedeeld. Ze hebben een hoge voedingsbehoefte, met bijzondere aandacht voor de kaliumbemesting. De grond die nagelaten wordt is redelijk onkruidvrij, en vrij arm aan voedingsstoffen. Een apart geval zijn de aardbeien. Afhankelijk van de teeltwijze (een- of tweejarig) en vooral van de hoeveelheid die u wenst te telen, kunt u ze op het perceel van de vruchtgroenten brengen of op een apart perceel. Hoge compostbehoefte.

WORTELGROENTEN

Deze groep krijgt weinig voeding om te vermijden dat er een te weelderige bladgroei zal ontstaan. Ook hier is de kaliumbehoefte groot. Weinig tot niet compostbehoefte.

AARDAPPELEN

Omwille van de grote oppervlakte die ervan geteeld wordt en ook omdat er meer compost gevraagd wordt dan bij andere wortelgewassen, telen we aardappelen het best op een apart perceel. Hoge compostbehoefte.

PEULGEWASSEN

Zijn weinig voedingsbehoefte. Eigenlijk is de behoefte te vergelijken met die van de wortelgroenten. Ze laten echter een grond achter die rijker is aan stikstof doordat ze stikstofgas fixeren uit de lucht (zie blz. 25 en 191). Een apart perceel is eveneens gewenst omdat alle peulgewassen tot dezelfde familie behoren. Weinig compostbehoefte.

Fruit
teeltbeschrijvingen

Pitfruit

APPEL

Algemeen

HERKOMST EN NAAMGEVING De appel of appelaar (*Malus domestica*) komt van nature voor in Europa en West-Azië.

PLANTKUNDIGE KENMERKEN Het geslacht *Malus* behoort tot de *Rosaceae* (rozenfamilie) en de onderfamilie pitvruchten en is nauw verwant aan peer (*Pyrus*), mispel (*Mespilus*) en krentenboompje (*Amelanchier*).

BLOEI EN BESTUIVING De appel is een eenhuizige plant die door insecten moet worden bestoven. Kruisbestuiving is meestal noodzakelijk. Hiervoor moet u minstens twee apperassen aanplanten met beide een goede stuifmeelkwaliteit. Als één ras slecht stuifmeel heeft, moet u een derde ras met goed

Het juiste pluktijdstip is te bepalen door enkele appels middendoor te snijden en de kleur van de pitten te beoordelen. Bij onrijpe appels zijn de pitten wit. Bruinwitte pitten duiden op plukrijpe appels. Donkerbruine pitten: de appels zijn eetrijp of mogelijk zelfs overrijp.

stuifmeel aanplanten. Kruisbestuiving geeft meestal meer en dikkere vruchten.

Een goede bestuiver levert jaarlijks veel stuifmeel en bloeit gelijktijdig met het te bestuiven ras. Warm, droog weer is ideaal voor een goede bestuiving. Laatbloeiende rassen hebben meestal minder last van lentenachtvorst.

VROUCHTEN De vruchten hebben een groene of groengele grondkleur en een meestal rode of oranje dekkleur. Afhankelijk van het ras kunnen de vruchten van augustus tot oktober worden geplukt. Bij sommige rassen is 'doorplukken' nodig omdat niet alle vruchten tegelijk kleuren.

Groei en keuze onderstam

TEELTWIJZE Alleen in de openlucht in de sier- of fruittuin, geschikt voor zowel grote als kleine tuinen.

GROEIVORM U kunt appelbomen in diverse vormen laten groeien: laagstam spilvorm, halfstam, hoogstam en leivormen/vormbomen; ook struikvormen zijn mogelijk.

ONDERSTAM Diverse onderstammen kunnen worden gebruikt. Voor halfstam en hoogstam worden meestal appelzaailingen gebruikt. Afhankelijk van de groeierkte en de te verwachten groeikracht op een bepaalde grondsoort kunt u de volgende onderstammen gebruiken (van zwak naar sterk): 'M9', 'M26', 'MM106', 'MM111' en 'M2'.

Half- en hoogstambomen worden zoveel mogelijk gevormd met een gezond groeiende tussenstam zoals onder andere 'Keuleman'.

Laagstambomen van het ras 'Schone van Boskoop'/'Rode Boskoop' moeten bij voorkeur op de zwakke appelonderstam 'M9' worden geënt. Voor de meeste andere apperassen is 'M9' wat te zwak.

Zomerrassen appel

'Alkmene'

'James Grieve'

'Summerred'

Rassenoverzicht appels (vetgedrukt = meest aanbevolen)
 Zie voor de afkortingen ENR en RGF de Verklarende woordenlijst op blz. 402

Ras (syn.)	Bestuivers (ZB = zelf- bestuivend)	Plantkenmerken	Pluk- tijd	Vrucht- kenmerken	Gebruik
'Alkmene', 'Cevaal'*	Discovery, Elise, Elstar, James Gr., Pinova, Topaz	Matig sterk. Zeer vruchtbaar. Goede weerstand tegen ziekten.	eind aug.	Helderrood. Korte steel. Zoet.	Zomer- en herfstras.
'Bellefleur de France' ('B. Double') (ENR)	Court-Pendu, Reinette Etoilée, Zoete Kroon	Laat productief, beurtjaren. Slecht stuifmeel.	sept.	Paarsrode bloes.	Winterras.
'Belle-Fleur à Large Mouche' ('Ossekop') (ENR)	Sterappel, Zoete Kroon	Zeer sterke groeier, hangende groeiwijze.	sept.	Geel-rood gestreept.	Winterras.
'Bellefleur Enkele' ('Brabant Bellefleur')	Court-Pendu, Eysdener Klumpke, Sterappel, ZB	Sterke groei.	sept.	Rode bloes.	Winterras.
'Bramley's Seedling'	Cox's O.P., James Grieve	Sterke groei; matig schurftgevoelig. Slecht stuifmeel.	half sept.	Groen, platte vrucht; rijk aan vit. C.	Winterras.
'Court-Pendu Rouge'	Enkele Bellefleur, Cwastresse Simple,	Zwakke tot matige groei.	okt.	Platte vruchten.	Winterras.
'Cwastresse Double' ('Calville des Vergers') (RGF)	Radoux, La Paix, (Pres. Roulin, Grenadier)	Beurtjaren. Slecht stuifmeel. Op zaailing zeer sterk tegen kanker.	okt.	Groengeel.	Herfstras.
'Delcorf', 'Dalili', 'Celeste'*** (merknaam DELBARESTI-VALE)	Alkmene, Discovery, Elstar, Gala, James Grieve, Topaz	Matig sterk. Matig schurftgevoelig.	eind aug.	Groot en kegelvormig. Oranje bloes.	Herfstras.
'Discovery'	Alkmene, James Grieve, Santana, Spartan, Topaz	Matig sterk. Gezond ras.	half aug.	Platronde vorm; rood.	Zomerras.
'Ecolette'	Alkmene, Discovery, James Grieve	Tolerant voor schurft en meeldauw.	okt.	Rode bloes op een geelgroene ondergrond.	Winterras.
'Godivert' (RGF)	Radoux, (Pres. Roulin, Grenadier, La Paix)	Tolerant voor schurft. Vatbaar voor meeldauw. Slecht stuifmeel.	okt.	Groengeel met kleine rode bloes.	Winterras.
'Gravenstein' (Rode -)	R. Goldparmäne, James Grieve, Transparente Blanche	Sterke groei. Beurtjaren. Slecht stuifmeel. Ziektegevoelig.	half sept.	Helrode bloes.	Herfstras.
'Grenadier' (RGF)	Pres. Roulin, Radoux, La Paix, (Grenadier)	Gezond en vruchtbaar.	aug.	Bleekgroen.	Zomer/herfstras.
'Gris Braibant' ('Grise de Brabant', 'Rabau') (RGF)	James Grieve, Transp. Blanche, Radoux, La Paix, (Pres. Roulin, Grenadier)	Vruchtbaar en gezond. Slecht stuifmeel.	okt.	Kleine donkerrode bloes.	Winterras.

* Cevaal = mutant van Alkmene

** = verschillende mutanten die erg op elkaar lijken

De Groente- en fruitencyclopedie
is een standaardwerk met zeer uitgebreide
teelthandleidingen van alle bekende en
bijzondere groente- en fruitsoorten. Een echt
handboek voor succesvolle, en vooral
smakelijke opbrengsten uit kleine
en grote tuinen.

- Praktische informatie over de basisprincipes van het telen in de volle grond, in de kas of serre, in potten en bakken.
- Van elke groente- en fruitsoort is de teelt stap voor stap beschreven: van zaaien of planten tot aan de oogst.
- Milieuvriendelijke benadering, met accent op gezonde groeiomstandigheden en selectie van sterke gewassen.
- Vele honderden kleurenfoto's en tekeningen van alle gewassen, materialen en werkzaamheden.
- Handige rassenoverzichten helpen de juiste keuze te maken uit het zeer omvangrijke assortiment.
- Alles over groente, fruit en de belangrijkste keukenkruiden.

**Al jaren een bijzonder praktisch en handig naslagwerk
voor alle moestuiniers, van beginners tot professionals.**

**KOS
MOS**

NUR 423
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl

